

**НЕОПУБЛІКОВАНЕ «ТОБІ, ПРОВІДНИЦІ» ІЗ «ВСЕНОШНОЇ»
ЯКОВА ЯЦИНЕВИЧА: ЖАНРОВО-КОМПОЗИЦІЙНІ
ОСОБЛИВОСТІ ТВОРУ (ЗА АРХІВНИМИ МАТЕРІАЛАМИ)**

Чамахуд Дарина Володимирівна

доктор філософії,

викладач циклової комісії методики музичної освіти та вокально-хорової підготовки, кафедри музичного мистецтва

*Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради*

м. Луцьк, Україна

У результаті утворення та діяльності Української автокефальної православної церкви у першій третині ХХ століття скарбниця музики нашої країни поповнилася видатними духовними композиціями. Серед них важливе місце належить як окремим творам на тексти з богослужінь, так і цілісним циклам, зокрема Літургії, Всеношній, таїнству Вінчання, чину похорону.

3-поміж митців, які зверталися до написання духовної музики, виокремлюються твори композитора Якова Яциневича (1869–1945). На відміну від опублікованої у 2006 р. його «Літургії» [3], до сьогодні «Всеношну» митця вважали втраченою. Проте нещодавно серед архівних документів у рукописному збірнику хорових творів диригента Івана Охримовича в Інституті церковної музики у Львові у Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника нам вдалося віднайти три частини «Всеношної» – «Шестопсалміє» («Слава Богові на небі») [1, арк. 3], «Велике славослів'я» [1, арк. 10–14], «Тобі, Провідниці» [1, арк. 8]. Ще один архівний документ, зокрема каталог книжок і нот Всеукраїнської православної церковної ради з Центрального державного архіву вищих органів влади, допомагає виявити обмеження щодо дати створення циклу – орієнтовно напередодні 1927 р. [2, арк. 2].

Після завершення Всеношного богослужіння, згідно з уставом, читають перший час – послідовність із трьох псалмів, тропарів і кондаків (залежно від рядового гласу чи свята) та молитов. По закінченню читання хор виконує піснеспів до Пресвятої Богородиці – «Тобі, Провідниці», або ж в інших перекладах використовуються назви «Непереможній Воеводі», «Взбранній Воеводі». Саме під назвою «Тобі, Провідниці» написав музику Я. Яциневич [1, арк. 8]. Текст піснеспіву

утворює кондак Богородиці восьмого гласу, у якому прославляється Божа Мати як помічниця людини у життєвих проблемах та негараздах. Відповідно до змісту твору, у музичній формі композитор відділив дві частини, які контрастують тонально та фактурно.

Перша частина (тт. 1-12) – період з двох речень (7+5 тактів), у яких уже на межі невеликих побудов вражає тональне та фактурне зіставлення. Початкову мелодію твору у *E-dur* надано альтам. Тему викладено в межах квінти з секвенційним прийомом розвитку. Проте завдяки витриманню тонічного органного пункту в інших партіях хору на єдиному фоновому звуці, подальший рух мелодії відбувається в однойменному *e-moll*. Завдяки такому початковому фактурному рішенню можемо стверджувати, що перше речення виконує функцію вступу (приклад 1). У другому реченні тему підхоплюють сопрано та тенори, між якими утворюються текстові та поліфонічні імітації. У мелодії з'являються широкі розпіви, її діапазон значно розширюється. Перехід у нову тональність і поява яскравих гармонічних фарб пов'язані зі зміною вербального тексту у контрастну сферу – згадка про труднощі людського життя («врятовані з біди»). Тонічний органний пункт продовжує своє звучання у альтів, баритонів та басів.

Унісонним затвердженням тонічного звуку «е» розпочинається *друга частина* (тт. 13-27), яку утворюють два речення (5+10 тактів). Зміна фактури на акордову, відхилення у *A-dur* та *fis-moll*, повернення в *E-dur*, розширення діапазону голосів до звуку «е» другої октави, активний рух басової партії у першому реченні частини вносять контраст до попереднього розвитку, закладений у тексті – оспівування «сили непереможної» Богородиці. Завершальне речення піснеспіву затверджує задум композитора – в урочистому звучанні прославити Пречисту Богоматір. Поєднання фактурних прийомів попередніх строф синтезується в останній кульмінаційній строфі «Радуйся, невісто неневісна». Проведення теми у терцієвому поєднанні звучить в альтів і басів, згодом – в тенорів і басів на фоні витриманого тонічного тону жіночих партій.

Приклад 1.

Я. Яциневич. Всеношна. «Тобі, Провідниці» (тт. 1-7)

Таким чином, поступове відновлення музичної спадщини Я. Яциневича розширює палітру української духовної музики. Аналітичні відомості про жанрово-композиційні особливості піснеспіву «Тобі, Провідниці» із циклу «Всеношної» поглиблюють відомості про стиль та композиторські особливості музики митця.